

2018-03-03

Litteratur och läsfrämjande i den nationella biblioteksstrategin.

Synpunkter från Kultur i Väst

I april 2017 inkom Kulturrådet med skrivningen *Läsfrämjande i den nationella biblioteksstrategin*. Kultur i Väst anser att det är en bra skrivning som beskriver nuläge, olika satsningar som görs inom området och några konkreta slutsatser med förslag om förbättringar.

Vi står helt bakom skrivelsen men vill göra några tillägg och förtydliganden. Kultur i Väst vill betona avsaknaden av ett helhetsgrepp av bibliotekslagens § 2 ändamålsparagraf i *Den femte statsmakten* som mycket problematisk. Vi anser att bibliotekens grunduppdrag enligt bibliotekslagen är demokrati. Allt annat är medel för att uppnå detta. *Den femte statsmakten* pekar på ena halvan av portalparagrafen men den andra viktiga delen av medlet för att bibehålla demokrati, litteratur- och läsning (kultur i stort faktiskt) saknas.

Kulturrådet konstaterar i sin depesch att det behövs kunskaper och mer kompetensutveckling när det gäller litteraturförmedling och läsfrämjande hos folk- och skolbibliotekarier. Man konstaterar också att "treåriga utvecklingsstöd och andra kortvariga insatser möter inte behovet av att utveckla och pröva och implementera nya metoder för läsfrämjande". Inom barnbiblioteken finns möjligen mer innovativa och prövande metoder men behöver också utvecklas. *Ett Läslyft för biblioteken* kan möta och stödja utvecklingen och "provpratet" inom området.

Litteraturens roll

Det fria ordet och yttrandefriheten måste värnas. Det behövs en mångfald av röster, med olika kulturella och sociala bakgrunder, erfarenheter och livsprojekt. Litteraturens roll är att ge varje individ tillgång till sin egen berättelse men också att låta honom eller henne möta historier långt utanför den egna horisonten. Litteratur av kvalitet fördjupar och problematiserar tillvaron och ger möjlighet till konstnärlig upplevelse. Vi vet också genom forskning att ju tidigare en människa möter text, får ta del av litteratur i olika former, desto bättre rustad blir den inför framtiden och i livet. Viktigt är också att lyfta och främja litteratur på ursprungsspråk och minoritetsspråk. Dessa har idag en svag ställning både regionalt och nationellt, med liten utgivning och få författare och skribenter. Om alla i Sverige, oavsett bakgrund o förutsättningar, ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet, kan bibliotekens roll inte kan underskattas och måste tydligt framgå i en nationell biblioteksstrategi.

Kultur i Väst
SE 405 44 Göteborg
besök Rosenlundsgatan 4
+46 (0)31 333 51 00
info@kulturivast.se
www.kulturivast.se
org nr 232100-0131

Det långa läsandet är förmågan att läsa längre texter och att läsa under en längre sammanhängande tid. Det är något som försämrats enligt ett flertal rapporter. Skolan och biblioteken har ett gemensamt ansvar att vara ingångar till utbildningar och uppmuntran kring detta. Utan förmåga till en längre läsning försvinner möjligheten till komplexa sammanhang, nyanser och fördjupning.

Olika sätt att läsa

Vi hamnar ofta i diskussion om den digitala läsningen. Men här krävs det speciella förmågor och kompetenser som skiljer sig från den traditionella. Lästekniken är en annan och innefattar andra kompetenser än den djupläsning som t ex skönlitteratur ger. Men den digitala läsningen får inte ställas emot den traditionella läsningen eftersom båda behövs.

Fördjupad läsning handlar om att förstå texters olika nivåer. Den förutsätter genremedvetenhet, kritisk blick, och närläsningskompetens. Många människor läser ”på ytan”, handlingens framåtskridande, och blir utestängda från delar som fördjupar, problematiserar och nyanserar en texts konstruktion och idéinnehåll. I arbete med litteraturcirklar har det visat sig att medverkande som använt metoder som innefattar en fördjupad läsning upplever att texten ger dem mer, utvecklar dem som människa, får dem att resonera och problematisera tillvaron och samhället. Såväl den långa som den fördjupade läsningen leder dels till konstnärliga upplevelser i sig själv men kan också vara redskap i bibehållandet och utvecklandet av demokratin.

Läskunnigheten ligger till grund för båda sätten att läsa, och grundar sig i lästeknik. När vi talar om läsförståelsen blir det något annat, det digitala handlar ofta om en interaktion, en förståelse av att informationen vi tar del av genom läsningen kan förmeras genom att klicka på en länk. Djupläsning kan naturligtvis också vara digital men den tränar också andra förmågor. Läsning är komplex och med tanke på att läsförståelsen behöver övas i både digitala sammanhang och i ett djupare led behöver NBS synliggöra detta.

Förslag

Kultur i Väst föreslår

- att Kulturrådet får i uppdrag att sammanställa och sammanfatta den forskning, de projekt och satsningar som görs inom området litteratur och läsförståelse. Rapporten kommer att heta *Den femte statsmakten: litteraturen och läsandet*.
- ett *Läslyft för biblioteken* alt. *Läs-och litteraturlyft för biblioteken* där medel och kompetens avsätts för att skapa läromoduler för kollegialt lärande. Vi menar att det finns stor kunskap, forskningsresultat och erfarenheter från de Kulturrådsstödda utbildningarna *Metodutveckling i Skönlitterärt Arbete (MUSA)*, *Vidareutveckling i Skönlitterärt Arbete*

VISA och Lyrik i Skönlitterärt arbete, LISA, som kan används och utgöra innehållet i dessa moduler.

- Den regionala biblioteksverksamheten kan stå för samordning av denna fortbildning om medel tillförs.

Med vänlig hälsning

*Bengt Källgren,
enhetschef Kultur & Samhälle, Länsbibliotekarie*

*Eva Fred
konsulent litteratur barn o unga*